

SÉTA BUDAPEST KÖNYVTÁRAIBAN

I.

Az általános közfelfogás azt tartja, hogy népek és nemzetek műveltségi fokát az *analfabéták minél kisebb száma állapítja meg*. Az analfabéták száma nálunk 1910-ben 19.7%, míg 1920-ban már csak 15.2% volt.

A nép műveltségének másik biztos ismérve az illető ország könyvtermelési adatai. Könyvtermelésünk, amely európai viszonylatban is előkelő helyen áll, *állandóan emelkedik*. 1925-ben 2772, 1926-ban 2883, 1927-ben 3153 és 1928. évben 3811 kötetet tett ki a Csonkamagyarországon megjelent könyvek száma.

Az analfabétizmussal és a könyvtermelés adataival a legszorosabb összefüggésben áll *könyvtárügyünk*. Kétszeres fontossággal bírnak a könyvtárak a mai nehéz időkben, amikor a tudományos, *illetőleg szellemi pályákon működők még megélhetésüket sem tudják biztosítani s így képtelenek arra, hogy tudományos és irodalmi szükségleteikről önmaguk gondoskodjanak.*

MIT VESZTETTÜNK KÖNYVTÁRAKBAN AZ ORSZÁG FELDARABOLÁSA MIATT?

Hazánk megcsonkítása miatt természetesen ezekben a kultur intézményeinkben is óriási veszteség ért minket. *Pozsony, Kassa, Kolozsvár, Gyulafehérvár, Marosvásárhely együttvéve mintegy 700.000 kötettel bíró közgyűjtemény elvesztését jelentti.* — A csonkaország vidéki könyvtárai közül kettőt emelhetünk ki, úgy az anyag drágasága, mint régisége, ritkasága és értéke miatt. Az egyik a *pannonhalmi szent Benedek-rendi szerzetesek központi könyvtára*. (A Pannonhalmi kolostor könyvtára Magyarországnak az a legrégebbi könyvtára, amelynek *Szent László királyunk idejében való meglétét oklevelek igazolják*. A Pannonhalmi monográfia szerint ez a könyvtár a XII. században mintegy 100 kötetből állt.) A másik a *debreceni református kollégium nagy könyvtára*.

Budapest könyvtárai előkelő helyet foglalnak el az egész világ hasonló intézményei között, ha nincs és nem is lehet olyan intézményünk, mint például a párisi *Bibliothèque Nationale*, a maga négy millió kötetével, vagy a *British Museum könyvtára*, ahol hárommillió százötvenezer kötetet őriznek. A berlini porosz *Állami Könyvtár* könyvtárára 2,130.000 kötet.

MI LETT A MI RÉGI KÖZÉPKORI KÖNYVTÁRAINKKAL?

Talán már a „*művelt nyugat*” is tudja, hogy az utolsó 400 év alatt, de ezt megelőzőleg is, Magyarország területe *harctér volt*, ahol az ellenséges seregek minden kultur intézményt elpusztítottak a „*szövegségek*” pedig elrabolták. Ezért nem lehetnek nálunk olyan könyvtárak, mint a külföldön. Mi lett volna itt, ha Mátyás király alkotásainak csak ötven százalékát megmenthették volna elődeink a mai idők részére. A közbecsülés és a kultúra milyen magas fokán állnánk most, ha megmaradt volna például Mátyás király világhírű „*Corvina*” könyvtára. (A Corvin-könyvtár könyvtárányát szakértők 600 kötetre becsülik. Ezekből eddig 164 darabot tudtak össze szedni.) Ebben együtt voltak a magyar, görög, latin és német irodalom akkori legkiválóbb művei, amelyeknek *csudájára jártak az akkori Európa fejedelmei és tudósai*

Két hatalmas helyiséget töltöttek be ezek a könyvek, a pompás faragványu könyvszekrényekkel együtt. A mohácsi csata után a török hadsereg bevonult Buda várába s a palota gyönyörű műkincseit a „*Corvina*”-kal együtt hajószámra vitette le Konstantinápolyba, ahonnan azok az egész világra szétszóródtak. *Marsigli gróf császári generális* már alig tudott valamit Bécsbe küldeni, amikor másfél százados rabság után, 1683-ban a szövetkezett magyar, lengyel és osztrák haderők visszafoglalták Budavárát.

*

Ugy gondoltuk, hogy nem végzünk felesleges munkát, ha körsétát teszünk Budapest *nagyobb nyilvános könyvtáraiban* s nagyvonásokban tájékoztatjuk olvasóinkat a könyvtár-ügy jelenlegi állásáról, valamint arról, hogy milyenek ezekben a kultur intézményeinkben a viszonyok, hogyan veszik igénybe a művelődni, tanulni és szórakozni óhajtók tömege és milyen módon látogathatók ezek a könyvtárak?

ORSZÁGOS KÖNYVFORGALMI ÉS BIBLIOGRAFIAI KÖZPONT

Mielőtt azonban az egyes könyvtárakat végigjáránk, meg kell emlékeznünk arról a központi szervről, amelyet 1923. évben létesített a magyar kormány abból a célból, hogy a hazai könyvtáraknak külföldi könyvés folyóirat szükségletét *csere, illetőleg vétel útján központilag beszeresse*, a kontaktust a könyvtárak között fentartsa, a külföldi anyagot nyilvántartsa, egységes könyvkatalógust adjon ki, s a külföldi magyar kultur intézményeket magyar könyvekkel ellássa. Ez az intézmény az *Országos Könyvforgalmi és Bibliografiai Központ*, amelynek jelenlegi vezetője: *Pasteiner Iván dr.*, aki egyúttal a mi legrégebbi nyilvános könyvtárunknak, az *Egyetemi Könyvtárnak* is igazgatója. Ennek a központi működésnek volt eredménye a többek között az amerikai *Rockefeller Foundation*-nak és a *Carnegie Endowment*-nek a magyar közkönyvtárak részére nyújtott valóban fejedelmi adományai. A *Rockefeller Foundation* a háború alatti amerikai folyóirat gyűjteményt küldte meg közkönyvtáraink részére s ezenkívül öt részletben 700 dollárt folyósított, a *Carnegie Endowment* pedig 1195 díszesen bekötött amerikai könyvet küldött 25.000 pengő értékben.

MENNYI A NAGYOBB KÖNYVTÁRAK KÖNYV-ELMŐMÁNYA?

Budapest nagyobb itt figyelembe vehető nyilvános könyvtárainak száma *tizenöt*. Ebben a tizenöt könyvtárban összesen 2,726.456 könyv áll az olvasók rendelkezésére. Ebből a 2,726.456 kötetből 2,112.450 kötetet, vagyis a tizenöt könyvtár egész könyvtárányának majdnem 80%-át *négy nagy könyvtárunk* foglalja magában: a *Nemzeti Múzeum Széchenyi Könyvtára*, ahol 648.920, az *Egyetemi Könyvtár*, ahol 640.530, a *Tudományos Akadémia Könyvtára*, ahol 415.000 és a *Fővárosi Könyvtár*, ahol 408.000 kötetet őriznek.

Az ezek után következők *lényegesen kisebb könyvtárányokkal bírnak*, bár a könyvtár látogatottsága szempontjából többet tekedik a nagy könyvtárak forgalmával. Ezek a kisebb könyvtáraink a könyvtárány szerinti csoportosításban a következő sorrendben jönnek: az *Országos Központ Statisztikai Hivatal* könyvtára 157.147 kötetel, a *József Műegyetem Könyvtár* 138.427 kötetel, az *Országgyűlési Könyvtár* 110.296 kötetel, a *Kereskedelmi és Iparkamara Könyvtára* 48.192 kötetel, a *Technológiai Intézet Könyvtára* 42.100 kötetel, a *Mezőgazdasági Múzeum Könyvtára* 26.000 kötetel, az *Erzsébet Népakadémia Könyvtára* 25.000 kötetel, a *Szépművészeti Múzeum Könyvtára* 15.000 kötetel, az *Iparművészeti Múzeum és Iskola Könyvtára* 11.43 kötetel és a *Magyar Földrajzi Társaság Könyvtára* 10.410 kötetel.

HOGY LÁTOGATJÁK A KÖNYVTÁRAKAT?

A felsorolt tizenöt könyvtár mindegyikében *olvasótermek* állnak az érdeklődők rendelkezésére. Az olvasótermek befogadóképessége összesen 1020 emberre szól. Ebből a szempontjából legelső helyen a *József Műegyetem Könyvtára* áll, ahol 230 ember fér el. Utána jön az *Egyetemi Könyvtár*, ahol 180 és az aránylag kis *Iparművészeti Múzeumi Könyvtár*, amelynek olvasótermében 140 ember talál kényelmes helyet. A *Technológiai Intézet* könyvtárának olvasótermét egyszerre 100 olvasó veheti igénybe. Majd ezek után következnek a *Nemzeti Múzeum Széchenyi Könyvtárának* kétszázötvenül szép és kényelmes olvasóterme a maga 98 férőhellyel. Az *Akadémia Könyvtárában* és a *Fővárosi Könyvtár központjában* 60—

A praktikus hölgy

Női ruhák és felöltők

Selyemharisnya

Női kalap

60, míg az *Erzsébet Népakadémia Könyvtárában* 40 ember olvashat. A többi könyvtárak olvasóterme ennél mind kisebb.

Az olvasótermek *látogatottsága* szempontjából egészen más a sorrend. A leglátogatottabb olvasótermei a *Fővárosi Könyvtárnak* vannak. A Fővárosi Könyvtár 15 fiókja közül 5 könyvtárban olvasóterem is van. A Fővárosi Könyvtárnál tehát hat olvasóteremről van szó, amelyeket az 1928. évben 165.300 esetben vettek igénybe a tanulni és művelődni vágyók tömege. Ez a szám azt jelenti, hogy *átlag minden nap 550 ember látogatta* ezt a könyvtárat, ami csak úgy volt lehetséges, hogy a könyvtár központjának és fiókjainak olvasótermei minden nap este 8 óráig voltak nyitva. A látogatottság szempontjából a második helyen áll a 640.530 kötetel rendelkező *Egyetemi Könyvtár*, amelyet a múlt évben 54.264 esetben vettek igénybe. Itt a napi átlag tehát 180 ember. Ezután jön a csak 11.434 kötetel rendelkező *Iparművészeti Múzeum Könyvtára* az ő évi 23.132 látogatójával. Nagyon látogatott és népszerű könyvtár a *Technológiai Intézet Könyvtára* is. Ennek a könyvtárnak olvasótermét a múlt évben 13.533 esetben vették igénybe, a technikai tudományok iránt érdeklődők tömege. Csak ezek után tehát csak az ötödik helyen következik a *Nemzeti Múzeum Széchenyi Könyvtára* a maga évi 9.844 látogatójával. Ez az aránylagos kis szám abban leli magyarázatát, hogy a könyvtár olvasóterme *délután nem áll az érdeklődők rendelkezésére*. Felülő kiesi az *Akadémia Könyvtárának* látogatottsága. A könyvek számát tekintve pedig ez a harmadik legnagyobb könyvtárunk s mégis a múlt évben összesen csak 4001 látogatója volt olvasótermének. Itt a napi átlagos látogatottság tehát csak 12. A parlament épületében lévő *Országgyűlési Könyvtár* 4.036-an, a *Kereskedelmi és Iparkamara Könyvtár* 3.844-en, a *Mezőgazdasági Múzeum Könyvtár* 1825-en, a *Statisztikai Hivatal* könyvtárát 1195-en, míg a *Szépművészeti Múzeum Könyvtár* 903-an látogatták a múlt évben.

NYITVA KELL TARTANI A KÖNYVTÁRAKAT!

A könyvtárak minél könnyebb igénybevétele szempontjából *reá kell mutatnunk az olvasótermek délutáni és vasárnapi nyitvatartásának rendkívül fontosságára*. Budapest köz- és magánalkalmazottai, akik a nap délelőtti óráit hivatalukban kötelesek eltölteni, a könyvtárakat *csak délután és vasárnap délelőtt tudnák felkeresni*, de ezt nem tehetik, ha a könyvtárak *kapui délután bezárják*. Nincs délután nyitva sem a *Nemzeti Múzeum Széchenyi Könyvtára*, sem a *Kereskedelmi és Iparkamara közgazdasági Könyvtára*, sem a *Mezőgazdasági Könyvtár*, sem az *Országgyűlési Könyvtár*.

y programja:

Gerő Mártontól

Király-utca 22.

Kovács Victortól

Király-utca 10.

Friedmanntól

Király-utca 8.

sem a *Szépművészeti Múzeum Könyvtára*. Vasárnap délelőtt csak három könyvtár látogatható: a *Fővárosi Könyvtár*, az *Iparművészeti Múzeum Könyvtára* és a *Technológiai Intézet Könyvtára*.

Némethy Béla

PHILIPS

RÁDIÓ SERVICE

SEGÍTSÉGET NYUJT!

KÉRJEN LEÍRÁST MÉRLEKEDŐJÉTEL!